

Protestanckie szpitale misyjne w Iranie (1880-1941): opieka medyczna, religia i nowoczesność

Projekt dotyczy protestanckich szpitali misyjnych w Iranie w latach 1880-1941. Zakłada on konieczność przededefiniowania roli, znaczenia oraz działalności szpitali misyjnych w powiązaniu z gwałtownymi przemianami społecznymi oraz kulturowymi. Zmiany te były następstwem prowadzonej przez władców irańskich polityki centralizacji, etatystycznej ekonomii oraz programów unifikacji społeczeństwa irańskiego i jak takie odpowiadały dążeniom do nowoczesności. Te zaś przejawiały się w usprawnieniu sieci komunikacyjnych przy jednoczesnym stopniowym otwieraniu Iranu na wpływy kulturalne, naukowe, technologiczne z Zachodu. Manifestowały się one w zintensyfikowanych procesach urbanizacji oraz – co w odniesieniu do poruszanego tematu ma kluczowe znaczenie – w realizowanych stopniowo projektach poprawy zdrowia obywateli.

Uwzględniając złożoność procesów społecznych, politycznych i religijnych oraz charakter przemian zachodzących w Iranie, prowadzone w projekcie badania dotyczą problemów związanych z 1) sytuacją szpitali misyjnych, 2) sposobem ich funkcjonowania w społeczeństwie irańskim oraz 3) potencjalnym wpływem, jaki wywierały na społeczność muzułmanów. Poprzez analizę działalności szpitali misyjnych oraz badania dotyczące reakcji na wprowadzaną za pośrednictwem misjonarzy opiekę medyczną, uzyskane w projekcie dane pozwalają na całościowy opis lokalnych społeczności muzułmańskich, które do tej pory pomijane były w badaniach, ze szczególnym uwzględnieniem mężczyzn, kobiet, dzieci, przedstawicieli różnych grup etnicznych i społecznych (Kurdowie, Persowie, Turcy, mieszkańcy wsi, miast, koczownicy) jako pacjentów. Pozwalają również na ukazanie procesów lokalizowania globalności (choćby poprzez nazwy chorób i schorzeń) oraz mechanizmów wprowadzania nowoczesności w irańską lokalność, a także na rejestrowane postaw, sądów, stereotypów dotyczących medycyny i leczenia szpitalnego, a tym samym ukazanie wariantowości współistniejących praktyk medycznych (medycyna nowoczesna, tradycyjna, ludowa).

O wartości projektu decydują przede wszystkim nowe ujęcia i kategorie, przede wszystkim komplementarne ujęcie misji protestanckich w odniesieniu do działań związanych z medycyną w Iranie. Poprzez szczegółowe analizy pragniemy ukazać złożoność, różnorodność, ale również podobieństwa w inicjatywach podejmowanych przez anglikanów, prezbiterian oraz przez misję luterancką. Za szczególnie istotny należy uznać postulat badania wpływu idei, doktryn religijnych na projektowanie opieki medycznej w szpitalach afiliowanych przy konkretnych misjach. Następnie kontekstualne ujęcie działalności szpitali misyjnych. Poprzez określenie typów zależności, układów i powiązań społecznych, kulturowych i politycznych, w jakich funkcjonowały szpitale, dążymy do ukazania zmiennych warunkujących recepcję działalności misyjnej przy jednoczesnym uwzględnieniu czynników lokalnych wymuszających konieczność dostosowywania, modyfikowania działań. Istotna jest również kategoryzacja szpitala misyjnego jako „miejsca pomiędzy”, będącego jednocześnie w centrum i na peryferiach, miejsca silnie związanego z globalnym przepływem idei a przy tym na wskroś lokalnego.

Zadania badawcze zgrupowano w kilku etapach, które poprzedza proces zbierania danych z różnych archiwów i instytucji związanych z misjami protestanckimi i szpitalami protestanckimi w Iranie (archiwa w Stanach Zjednoczonych, Wielkiej Brytanii oraz w Iranie), w tym szpitalami prowadzonymi przez amerykańską Misję Prezbiteriańską w Urmii, Raszcie, Teheranie, Maszhadzie, szpitalami prowadzonymi przez anglikańską organizację Church Missionary Society w Isfahanie, Szirazie, Jazdzie i Kermanie oraz szpitalem prowadzonym przez misjonarzy z Luteranckiej Misji Orientalnej w Mahabadzie.

Badania prowadzone w projekcie wpisują się w obszar badań nad społeczną i kulturową historią medycyny oraz historią misji protestanckich. Należy przy tym żywić przekonanie, że będą stanowić doskonałe źródło dla analiz porównawczych poświęconych funkcjonowaniu szpitali misyjnych również w innych częściach świata.